

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku W. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 marca 2014 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 października 2012 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. r. pr. A. M. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Ś. 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną określoną skarżącemu w postępowaniu kasacyjnym, przy czym kwotę tę należy zwiększyć o obowiązującą stawkę podatku VAT.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 10 października 2012 r. oddalił apelację skarżącego W. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Ś. z 19 grudnia 2011 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji pozwanego z 18 czerwca 2010 r., odmawiającej mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wobec braku wymaganego pięcioletniego stażu ubezpieczeniowego w dziesięcioleciu przed powstaniem niezdolności do pracy oraz wobec powstania niezdolności do pracy po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia. Skarżący (urodzony w

1949 r.), z wykształcenia technik mechanik maszyn, poprzedni wniosek o rentę złożył 26 września 2006 r. Lekarz orzecznik stwierdził u niego okresową częściową niezdolność do pracy od 12 września 2006 r. z uwagi na polineuropatię oraz zamiany kręgosłupa. Decyzją z 20 grudnia 2006 r. pozwany omówił prawa do renty, gdyż w dziesięcioleciu przed powstaniem niezdolności do pracy oraz przed złożeniem wniosku skarżący udowodnił jedynie 2 lata okresów składkowych i nieskładkowych, a nadto niezdolność do pracy powstała po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia 31 grudnia 2000 r. Kolejny wniosek rentę skarżący złożył 15 lipca 2009 r. Stwierdzono częściową niezdolność do pracy i ponownie odmówiono mu prawa do renty decyzją z 18 czerwca 2010 r., gdyż nadal nie spełniał warunków określonych w pkt 2 i 3 art. 57 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, to jest w dziesięcioleciu przed 12 września 2006 r. udowodnił 2 lata i 8 miesięcy okresów składkowych i nieskładkowych, a w dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku udowodnił jedynie 1 rok, 11 miesięcy i 12 dni okresów składkowych i nieskładkowych, przy wymaganych 5 latach, nadto od ostatniego ubezpieczenia 31 grudnia 2000 r. upłynęło 18 miesięcy. Sąd Okręgowy na podstawie opinii biegłych nie ustalił, iżby niezdolność do pracy u wnioskodawcy powstała przed 6 lipca 1997 r., gdyż wtedy spełniałby warunki wynikające z okresów ubezpieczenia wymagane do renty. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i ocenę prawą Sądu Okręgowego.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 386 § 2 k.p.c. przez pominięcie, iż w postępowaniu przed Sądem Okręgowym zaistniały przesłanki do stwierdzenia nieważności postępowania z uwagi na brak możliwości obrony przez skarżącego swoich praw przed Sądem Okręgowym, spowodowane nieuzasadnioną odmową przyznania wnioskodawcy pomocy prawnej z urzędu (art. 117 § 1 i 5 k.c. (*zapewne chodzi o k.p.c.*)), pomimo istnienia podstaw ku temu spowodowanych izolacyjnym odbywaniem kary pozbawienia wolności oraz nieporadnością wnioskodawcy, co miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. „z powodu nieważności postępowania spowodowanego brakiem możliwości obrony przez W. K. swoich

praw w tym postępowaniu, na skutek odmowy przyznania mu przez Sąd pełnomocnika z urzędu, pomimo istnienia przesłanek do jego ustanowienia, tj. dla strony odbywającej karę o izolacyjnym charakterze, nieporadnej i schorowanej, która z tychże powodów nie mogła składać wniosków dowodowych celem wykazania okoliczności istotnych z punktu widzenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy". W uzasadnieniu podano między innymi, że wystąpiła nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji, który z urzędu powinien stwierdzić nieważność wyroku Sądu pierwszej instancji z powodu braku możliwości obrony przez stronę swoich praw w tym postępowaniu (odbywanie kary pozbawienia wolności, ubóstwo, niezrozumienie kwestii prawnych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, mimo pozornie nieskomplikowanej sprawy o rentę z tytułu niezdolności do pracy), a nie oddalać wniosku skarżącego o przyznanie mu pomocy z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania niezasadnie odwołuje się do nieważności postępowania, przy czym wymaga wpierw wyjaśnienia czy skarżący za nieważne uznaje tylko postępowanie przed Sądem Okręgowym czy także przed Sądem Apelacyjnym. Z zarzutu skargi wynika, że chodzi o nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym, natomiast w uzasadnieniu skargi (*in fine*) pojawia się stwierdzenie, że „wystąpiła nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji, który z urzędu winien stwierdzić nieważność wyroku Sądu pierwszej instancji z powodu braku możliwości obrony przez stronę swoich praw w tym postępowaniu ...”. Tak sformułowana treść zarzutu uzasadnia stwierdzenie, że skarżącemu chodzi zasadniczo o nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym, a jeżeli także przed Sądem Apelacyjnym, to z tej przyczyny, że nie orzekał na podstawie art. 386 § 2 k.p.c., czyli z pominięciem nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji.

Zarzut albo inaczej podstawa przedsądu jaką jest nieważność postępowania z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. nie jest zasadny. Skarżący odwołuje się do nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c., zgodnie z którym nieważność postępowania zachodzi jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw. W pierwszej kolejności chodzi o zarzut niezasadnego odmówienia ustanowienia

pełnomocnika z urzędu przez Sąd pierwszej instancji. Skarga kasacyjna przysługuje jednak od wyroku sądu drugiej a nie pierwszej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.). Skarżący w istocie nie zarzuca kwalifikowanej nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji, w szczególności nie twierdzi, że wystąpił z kolejnym wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu na etapie postępowania przed Sądem drugiej instancji. Potwierdza to zarzut naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., gdyż regulacja tego przepisu ma na uwadze nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji, którą powinien stwierdzić sąd drugiej instancji. Kontroli Sądu Najwyższego nie podlega więc odmowa ustanowienia skarżącemu pełnomocnika z urzędu przez Sąd drugiej instancji. W sprawie kontroli odmowy ustanowienia skarżącemu pełnomocnika z urzędu przez Sąd pierwszej instancji dokonał Sąd drugiej instancji. Nie stwierdził nieważności postępowania z tej przyczyny. Skarżący nie zarzuca naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., czyli że nie został rozpoznany jego zarzut apelacyjny dotyczący nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Jeżeli natomiast twierdzi, że Sąd drugiej instancji naruszył art. 386 § 2 k.p.c., gdyż na podstawie tego przepis powinien był uchylić wyrok Sądu pierwszej instancji po stwierdzeniu nieważności postępowania, to na etapie przedsądu zarzut ten nie jest zasadny z następującej przyczyny. Skarga kasacyjna przysługuje od prawomocnego wyroku, co oznacza między innymi, że Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Związanie to odnosi się również do zarzutu nieważności postępowania, a ściślej w tym przypadku do okoliczności z którymi łączy się ten zarzut. Otóż z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika taki stan umysłowy lub fizyczny skarżącego, który uzasadniałby uwzględnienie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Innymi słowy granicę ustaleń stanu faktycznego również w zakresie podstaw i przyczyn odmowy ustanowienia pełnomocnika z urzędu stanowi zasadniczo postępowanie przed sądem powszechnym (dwuinstancyjne). Na etapie przedsądu nie było zatem podstaw do przyjęcia innych ustaleń, które uzasadniałyby odmienną ocenę w zakresie potrzeby ustanowienia skarżącemu pełnomocnika z urzędu i ewentualnego wpływu braku pełnomocnika na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Odbywanie kary pozbawienia wolności, ubóstwo, niezrozumienie kwestii prawnych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy same w sobie nie stanowią

przesłanek, które procedura nakazuje uznać za wymagające ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Ocena w tym względzie zawsze jest indywidualna, przede wszystkim ze względu na sytuację strony i treść sprawy (sporu). Sprawa nie była skomplikowana pod względem faktycznym i prawnym. Aspekt prawny został jednak już rozważony w poprzedniej sprawie o rentę w której odmówiono świadczenia z braku wymaganych okresów ubezpieczenia. Nie zmieniła się sytuacja wynikająca z braku pięcioletniego ubezpieczenia, skarżący nie twierdził, że miał dłuższe okresy składkowe i nieskładkowe. W obecnej sprawie Sąd badał z pomocą biegłych w istocie tylko kwestie faktyczne, czyli czy znacznie wcześniej wystąpiła niezdolności do pracy i trwała dalej nieprzerwanie, aby sprawdzić spełnienie przesłanek prawa do renty na okres znacznie wcześniejszy (6 lipca 1997 r.), choć już rozpoznając poprzedni wniosek (z 2006 r.) stwierdzono brak podstaw do renty ze względu na niewystarczające okresy ubezpieczenia w ostatnim dziesięcioleciu i nie ustalono, iżby skarżący wcześniej występował o rentę. Innymi słowy w sprawie znaczenie miały kwestie faktyczne, czyli ustalenie niezdolności do pracy, a nie kwestie prawne, które były już rozważane w poprzedniej sprawie. Z tych przyczyn Sąd mógł zasadnie uznać, że ustanowienie skarżącemu pełnomocnika z urzędu nie było potrzebne (art. 117 § 1 k.p.c.).

Z tych motywów nie można stwierdzić podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. i dlatego orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie § 2 ust. 3, § 11 ust. 2 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.